

M. Cz. VIII 1998

MEMORIAŁ
General Marii Wittek

Franciszkowski Eugeniusz 1993

++

GRZYBOWSKA Ewa

zam. Franciszkowska

ps. „Madeleine”

PWK POWN
Francia

526/WSK

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

GRZYBOWSKA

EWA

τ. 526/WSK

I./1. Relacja ✓

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne —

VI. Fotografie

brak

III Relacja

- Relacja o wejściu w skład wale o wespółdległości
Polski; relator - E. Franuszkowski, 1994, k. 4, s. 14,
mps

Wacław i Ewa w roku 1920

T. 526
11-1

RELACJA O NIEŻYJĄCEJ UCZESTNICZCE WALK O NIEPODLEGŁOŚĆ POLSKI

H T. 526

EWA GRZYBOWSKA-FRANCISZKOWSKA

Ewa Grzybowska, córka Wacława i Ewy z Orlikowskich, urodziła się 28-V-1917r. w Zamiechowie na Podolu, zmarła 13-X-1993r. w Łodzi. Pochodzi z rodziny ziemiańskiej, matka odumarała ją i jej siostry w 1919r., ścięta grypą "hiszpanką" /główna epidemia owych czasów/. Z piekła rewolucji bolszewickiej na Podolu, ojciec wywiózł ją i siostry do rodziny w Warszawie, w pierwszych miesiącach 1920r.

W 1927r. rozpoczęła naukę w Gimnazjum Humanistycznym SS. Niepokalanek w Szymanowie, a ukończyła w 1935r. w Gimnazjum Żeńskim im. Wandy z Posseltów Szachtmajerowej w Warszawie. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości studiowała na Wydziale finansowo-ekonomicznym w Szkole Nauk Politycznych w latach 1935-1939r. Uzyskała absolutorium, jednak z powodu wybuchu wojny nie obroniła pracy dyplomowej. W czasie studiów brała czynny udział w Pomocniczej Służbie Kobiet na wypadek wojny.

PWN

W początku września 1939r. na apel płk. Umiastowskiego wzywającego ludność Warszawy zagrożonej oblężeniem do opuszczenia miasta, Ewa G. wraz z matką /drugą żoną Ojca/ skierowały się na wschód i 16-IX przygodnymi środkami lokomocji przedostały się na granicę, do Szepietówki. Celem działań było dotarcie via Kijów do Moskwy, gdzie ich mąż i ojciec - Wacław Grzybowski - był przedstawicielem Rzeczypospolitej Polskiej, Ambasadorem. Dzięki bardzo energicznej interwencji i postawie matki sowieci podstawili lokomotywę, wagon-salonkę i dali dwóch gwardzistów eskorty. Pociąg zawiózł ich do Kijowa. Tam, w Konsulacie Polskim dowiedziały się o napaści ZSSR na Polskę. Z Rosji Ewa G. wyjechała wraz z personelem konsularno-dyplomatycznym i jego rodzinami przez Finlandię i Szwecję do Francji.

Od listopada 1939r. do maja 1940r. Ewa G. pracowała w Paryżu w Biurze Rekrutacji Armii Polskiej we Francji. W następstwie hitlerowskiej ofensywy na Francję i Paryż, Ewa G. ewakuowała się wraz z rodzicami na południe Francji do strefy nieokupowanej i zamieszkali w Grenoble w Grand Hotelu, który władze miasta przeznaczyły dla emigrantów z Polski.

511-2

Wstąpiła do konspiracyjnej organizacji wojskowej zajmującej się ewakuacją żołnierzy i oficerów polskich przez Hiszpanię do Anglii. Przełożonymi jej byli pułk. Józef Jaklicz, pseudonim "Adam" i pułk. Kazimierz Gaberle, pseudonim "Grzegorz". Dla pokrycia pracy konspiracyjnej podejmuje też zajęcia administracyjno-gospodarcze w schroniskach dla rodzin wojskowych w Grenoble i w Lans /koło Grenoble/. W początku 1942r. liczne wpadki na granicy francusko-hiszpańskiej spowodowały wstrzymanie ewakuacji na szerszą skalę.

W tym czasie Ewa G. została zwerbowana przez Jerzego Paczkowskiego do Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość we Francji, Belgii, Holandii /PCWN/ liczącej około 6000 członków, na czele której stał Aleksander Kawałkowski, pseudonim "Justyn". Ewa G. otrzymała pseudonim "Madeleine". Pod kierownictwem Jerzego Paczkowskiego zajmowała się początkowo kolportażem pisma "Walka", które to pismo docierało do środowisk emigracyjnych rozsianych w południowej Francji.

W listopadzie 1942r. została przydzielona jako łączniczka do oddziału łączności radionadawczo-odbiorczej. Była to wysoce trudna i odpowiedzialna praca, a polegała na przewożeniu lub przenoszeniu stacji radionadawczej do miejsc, w których oczekiwał radiotelegrafista. Terenem ich działania były departamenty Isère, Lot et Garonne, Rhône. Stacja pracowała prawie codziennie, w miejscu nadawania nie dłużej niż dwa dni, a czas nadawania i odbioru najwyżej dwie godziny. Aby sprostać tym wymaganiom prawie połowa każdego miesiąca schodziła na podróż. Transport sprzętu odbywał się pod asekuracją drugiej osoby.

Wiosną 1943r. przeniesiono kwaterę główną PCWN do Paryża, w związku z tym Ewa G. została również skierowana do Paryża, ale pod fałszywym nazwiskiem: Henriette Pichard, obywatelka francuska. Miała rozliczne zadania: przechowywanie poszukiwanych przez gestapo członków Ruchu Oporu, przewożenie tajnych dokumentów, w których zebrane informacje ułatwiały aliantom organizowanie desantu na terenie Francji, wskazywanie obiektów strategicznych do bombardowania, organizowanie kontaktów z francuskim Ruchem Oporu, a przede wszystkim nadal przygotowywaniem i organizowaniem punktów nadawania radiostacji. Przewoziła stację nadawczą i szyfry do departamentów: Pas de Calais i Nord.

Jednym z przejściowych, a dodatkowych zadań w tym czasie było pilotowanie przysłanego przez dowództwo angielskie majora ich wojsk o pseudonimie "Xavier" i wspomaganie go w pracach wywiadowczych przy rozpoznawaniu wyrzutni bomb "V", oraz linii komunikacyjnych łączących je z punktami dowodzenia.

Bezpośrednimi zwierzchnikami Ewy G. w tym czasie byli: Eugeniusz Franciszkowski -pseudonim "Stefan", Jerzy Paczkowski -pseudonim "Gabriel" i Wiesław Dąbrowski - pseudonim "Oskar". W maju-czerwcu 1944r. nastąpiły liczne aresztowania członków polskiej kwatery głównej POWN i francuzów,którzy z nimi współpracowali. Aresztowani z kwatery głównej byli: Jerzy Paczkowski, Mieczysław Kaczorowski, Czesław Bitner.

✓ Za zabezpieczenie i ocalenie w tym okresie punktu radiostacji, Ewa G. została przez Rząd Francji odznaczona medalem "Croix de Guerre" z gwiazdą, "Krzyżem Wojennym" z gwiazdą. Latem 1944r. wraz z komórką łączności, do której należała, bierze udział w akcji przejścia przy ul. Talleyranda Delegatury Rządu Polskiego we Francji, a po przyjeździe Ambasadora Morawskiego delegatura zostaje uznana jako Ambasada Polska. Ewa G. pracuje w niej do lipca 1945r., to znaczy do chwili cofnięcia uznania Rządu francuskiego dla władz polskich w Londynie, a uznanie władz PRL.

W tym czasie za bohaterką działalność na terenie Francji w okresie okupacji hitlerowskiej - Ewa G. zostaje odznaczona "Krzyżem Walecznych" przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w Londynie.

Po wyzwoleniu Francji, w grudniu 1944r., Ewa G. wychodzi za mąż za Eugeniusza Franciszkowskiego, a od września 1945r. do listopada 1948r. prowadzi wraz z mężem gospodarstwo rolne w okolicach Agen.

W listopadzie 1948r. Ewa Franciszkowska wraz z mężem i dwuletnim synkiem wraca do kraju pociągiem repatriacyjnym i zamieszkuje w Łodzi. Stara się podjąć pracę zarobkową w wielu przedsiębiorstwach i wtedy spotyka się z rzeczywistością: pochodzenie i uprzedni pobyt zagranicą były barierą nie do przebycia w otrzymaniu pracy. Jednak znajomość języków angielskiego i francuskiego dała jej możliwość zatrudnienia się od v-49r. do końca 1950r.

4. 51-4
w Centrali Tekstylnej, w dziale ekonomicznym. Po wypełnieniu którejś z rzędu ankiety personalnej zostaje zwolniona, z powodu posiadania rodziców mieszkających za granicą.

Dzięki przedwojennym znajomościom męża Ewa F. zostaje zatrudniona od 1951r. jako księgowa, a następnie jako kierownik działu finansowego w Łódzkim Przedsiębiorstwie Remontowo-Budowlanym Przemysłu Lekkiego. W 1964r. przechodzi do pracy w Banku Inwestycyjnym w Łodzi, a po reorganizacji banków w Narodowym Banku Polskim w charakterze starszego inspektora ekonomicznego, a następnie zastępcy naczelnika Wydziału Kredytów Budownictwa.

Obok pracy zawodowej Ewa F. angażowała się w pracę społeczną:

1. od 1954r. do 1957r. była przewodniczącą Ligi Kobiet w LPR-B
2. a od 1958r. Przewodniczącą Rady Kobiet
3. od 1960r. do 1975r. była członkiem Rady Zakładowej
4. od VI-69r. była członkiem ZBWiD, gdzie pełniła funkcję sekretarza Koła nr 1 "Żubardz"
5. od 1954r. była zastępcą przewodniczącego Terenowego Koła Opieki Społecznej
6. od 1957r. pracowała jako czynnik społeczny w komitetach sklepów PSS

Ewa F. urodziła i wychowała dwóch synów: Stefana ur. 1946r. inżynier mechaniki i Marek ur. 1949r., obaj od 1975-6r. wraz z rodzinami mieszkają w Paryżu.

Od sierpnia 1975r. ze względu na stan zdrowia Ewa F. przechodzi na wcześniejszą emeryturę.

Odznaczenia Ewy Grzybowskiej-Franciszkowskiej:

1. "Croix de Guerre" z gwiazdą - nadany w 1944r. przez Rząd Francuski
2. "Krzyż Walecznych" - nadany w 1944r. przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w Londynie
3. "Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski" - nadany w 1977r. uchwałą Rady Państwa PRL
4. "Honorową Odznakę miasta Łodzi" - przyznana w 1981r. przez Prezydium Rady Narodowej Łodzi
5. "Krzyż Partyzancki" - nadany w 1982r. przez Radę Państwa PRL
6. "Medal Zwycięstwa i Wolności" w 1986r. uchwalony również przez Radę Państwa PRL, ale oba te ostatnie odznaczenia nastąpiły z inicjatywy Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość w Londynie.

Relator: Eugeniusz Franciszkowski - mąż i zwierzchnik Ewy F.
zam. ul. 91-013 Łódź

podpis *Eugeniusz Franciszkowski*

Współpraca: Elżbieta Grzybowska-Gutkowska - zam. 80-246 Gdańsk
/siostra/ *Elżbieta Gutkowska*

8-III-94r. 7

GRZYBOWSKA

Ewa

Zakład Produkcyjny w Legnicy
TECZKA DO AKT
SWW 1824-331 ZN-96/1

